

УДК 316.344.42:316.3/.4

ЕЛІТА ТА ПРОЦЕСИ САМООРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Р. М. Богачев,

кандидат філософських наук, доцент, докторант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту, Національна академія державного управління при Президентові України

У статті окреслюються напрями формування методологічного фундаменту та методичної бази, механізми та засоби стимулювання цивілізаційного вибору людини шляхом формування та актуалізації матриці “інакше можливого” як джерела детонації практичного перетворення в ритміці формотворчість—культуротворчість—свободотворчість. Визначається відповідне коло проблем гуманізації суспільного життя та механізмів їх розв’язання на всіх рівнях системи управління. Методологія перетворених форм дає змогу опрацювати механізми сприяння або сповільнення процесів суспільного розвитку. Ірраціональні перетворені форми виникають та розгортаються під впливом біологізму, суб’єктивізму, солідарності. Автором визначено теоретичне підґрунтя та необхідність подолання ірраціональних перетворених форм.

Ключові слова: розвиток, соціальна система, самоорганізація, трансформація, еліта.

R. M. Bogachev,

Ph.D in philosophical science, Associate professor, Doctoral Student of the Department of Parliamentary and Political Management, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

THE ELITE AND THE SELF-ORGANIZATION OF THE SOCIETY

The author outlines the directions of forming the methodological foundations and the methodological framework, the mechanisms of the stimulating the civilization to use the matrix of the “other possible” as a source of practical detonation of the society’s transformation. This determines the appropriate range of issues of the social life’s humanization and the mechanisms of the social problems’ decisions at all levels of the governance. Proposed methodology allows to make use of the simulacrum’s mechanisms for facilitating or slowing the processes of social development. Author has studied the irrational simulacrum under the influence of the biologism, the subjectivity and the solidarity. Theoretical basis and methods of overcoming of the irrational simulacrums are used to determine the basis for constructing a new matrix “other-able” by elites or elite’s irrational simulacrums.

Key words: development, social system, self-organization, transformation, elite.

Р. М. Богачев,

кандидат философских наук, доцент, докторант кафедры парламентаризма и политического менеджмента, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины

ЭЛИТА И ПРОЦЕССЫ САМООРГАНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА

В статье освещаются направления формирования методологического фундамента и методической базы, механизмов и средств стимулирования цивилизационного выбора человека, в том числе с помощью формирования и актуализации матрицы “иначе возможного” как источника детонации практического преобразования. Определяется соответствующий круг проблем гуманизации общественной жизни и механизмов их решения на всех уровнях системы управления, связанных с деятельностью и особенностями элиты. Методология превращенных форм дает возможность выявить механизмы стимулирования или замедления процессов общественного развития. Иррациональные превращенные формы возникают и развиваются под влиянием биологизма, субъективизма, солидарности.

Ключевые слова: развитие, социальная система, самоорганизация, трансформация, элита.

Актуальність теми. У сучасних умовах намічаються істотні зміни в сутності, властивостях та характері управлінської праці загалом і у сфері політичного менеджменту та державного управління зокрема. Осмислення цих змін особливо важливо в умовах переходу до публічного управління на засадах відкритості, узгодженості з громадською думкою, що орієнтується на суспільне благо; переходу від регуляції через дерегуляцію до саморегуляції; переходу до нової моделі управління й образу державного службовця – з ментальністю державного менеджера або оптимальніше – державного діяча.

З одного боку, сучасна картина світу характеризується сполученням глобального та локального: поставанням єдиної економічної системи (І.Валлерштайн, Дж.Бенігер), наростанням суспільних проблем (В.Вернадський, Т. де Шарден, П.Дракер) [6], формуванням єдиного інформаційного простору (А.Тоффлер, Д.Белл, А.Турен) [22; 23], загостренням проблем незбалансованості виробництва, споживання та розподілу (Дж.Гелбрейт, В.Афанасьєв) тощо. А з другого – втратою джерел розвитку в межах класичної, некласичної та постнекласичної парадигм детермінованої економіки, формуванням відносно самостійних взаємопов'язаних підсистем, розвитком плюралізму в інституційній сфері, появою самостійних спільнот, плюралізмом культурних форм тощо [10; 25]. А головне – “кризи кризового способу буття” (Б.Новіков) [16] сучасного соціуму.

Постановка проблеми. Одним з основних джерел виникнення та загострення проблем сучасного розвитку та впровадження нових механізмів управління на всіх рівнях є невідповідність сутності процесів до їх організаційних форм, що виступає джерелом розбалансування суспільно-політичної системи та виникнення суспільних колізій сьогодення.

На наш погляд, сучасні односторонньо-аналітичні методи суспільних наук спрямовані виключно на теоретичний аналіз, який не передбачає синтез. Саме абсолютизація аналітичних методів, надання синтезу другорядної ролі є основною причиною того, що сучасні методи дослідження процесів формування та розвитку соціальних систем – у царині політики, економіки, управління суспільним розвитком тощо, – перестають відповідати змісту діяльності людини, що й зумовлює негативні наслідки.

Аналіз публікацій. Проведені філософські та суспільно-політичні розвідки в рамках творчого підходу (Е.Ільєнков, В.Босенко, Б.Новіков,

Л.Науменко, О.Босенко, І.Муратова, А.Мельниченко, Г.Новіков) [4; 9; 19; 20] дають змогу констатувати стрімке наростання вельми тривожних тенденцій та доведене до краю загострення соціальних колізій: *знеособлення та “масовізація”, духовна деградація та суцільна маргіналізація, свідомо дезінформація та суспільна дезорієнтація, соціокультурна дезадаптація та цілеспрямована десоціалізація.*

З одного боку, недосконале розкриття зв'язку між змістом та організаційними формами розвитку соціальних систем простежується в поглядах на роль та сутність синергетичних ефектів, синергізму (І.Ансофф, М.Портер, Р.Картер, Г.Хемел, К.Прахалад) [1; 21; 24].

З другого боку, головна увага *теорії організації* щодо формування та розвитку організації зосереджується на зовнішніх і внутрішніх факторах впливу на організацію (Дж.Вудворд, Ч.Перроу, Т.Барнс, Дж.Сталкер, А.Чандлер, Г.Мінцберг, Е.Штейн). Безумовно, зі зростанням ступеня інтенсивності, насиченості та щільності суспільних взаємозв'язків – ЗОВНІШНЬОГО, – проходить їх ускладнення й на рівні окремої спільноти, компанії, корпорації, держави, суспільства – ВНУТРІШНЬОГО (І.Ансофф, Г.Мінцберг, Е.Штейн).

Тому, беручи до уваги комплексний характер предмета дослідження, нами використано не тільки принципи та підходи сучасного менеджменту, але й напрацювання соціальної філософії та соціології щодо дослідження та врахування зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на організацію, установу, спільноту, народ, соціум у цілому. Крім того, наголос зроблено на функціях еліти як однієї зі складових системи управління: по-перше, це функція адаптації до зовнішнього середовища, а по-друге, це функція внутрішньої інтеграції, а головне – генерування належних матриць-зразків “інакше можливого” з метою соціалізації та людинотворення.

У цьому плані цікавими для нас виявилися праці науковців, присвячені поняттю “форма перетворена” (Т.Брисіна, А.Мельниченко, М.Шкепа, С.Кущенко) [15; 27], у тому числі в соціально-економічній площині (М.Лангштейн, О.Хамідов, А.Кравченко, В.Логачев, Г.Нерсесян) [11; 13; 26]. Однак комплексних досліджень феноменів перетвореної форми, які поглиблюють розуміння суспільно-політичних колізій сьогодення й філософських проблем, у тому числі на прикладі феноменів еліти та елітарності сутнісно не вистачає.

Крім того, у межах діяльнісного підходу, в останній чверті ХХ – на початку ХХІ ст. завдя-

ки творчості Г.Батіщева, В.Босенко, Е.Ільєнкова, М.Злотіної, А.Канарського, М.Ліфшиця, М.Мардашвілі, І.Муратова, Л.Науменка, Б.Новікова [2; 4; 7; 8; 9; 12; 14; 17; 20] формується та розвивається творчий підхід, який обґрунтовує, що в сутності розвитку сучасної соціальної системи лежить рефлексія власної сутності, усвідомлення себе як форми взаємодії суб'єктів, що має на меті стимулювання діяльності–самодіяльності–творчості кожного-багатьох-всіх.

Але й на цьому шляху інформаційного шуму більше, ніж практичних надбань. Крім того, без створення методологічного фундаменту та методичної бази, дійсно наукового обґрунтування дій щодо використання раціональних та подолання ірраціональних перетворених форм у суспільстві та на всіх рівнях системи управління розв'язати проблеми суспільного розвитку неможливо.

Метою дослідження є рефлексія суспільних колізій та феноменів сьогодення крізь призму евристичного потенціалу категоріального блоку “перетворена форма” на прикладі феномену еліти. Це дасть можливість визначити та розробити механізми запобігання-подолання ірраціональних перетворених форм як причин того, чому процеси суспільного розвитку в політиці, економіці, соціумі невідворотно призводять до кризових або навіть просто регресивних процесів у суспільному житті, деградації соціальних систем загалом.

Основна частина. Європейська цивілізація ґрунтується на принципі раціоналізму. Джерелами раціоналістичної мотивації виступає страх перед стихіями хаосу та тяжіння переформувати простір на засадах передбачуваності. Однак останнім часом раціональність критикується, по-перше, за недовіру до масової свідомості, що характеризується традиціоналізмом та ефективністю; по-друге, за розмежування з гуманітарною елітою, яка дезорієнтована та дезадаптована в утилітарному та функціонально-структурованому суспільстві. Крім того, парадокс раціональності – підвищення рівня керованості за рахунок зниження різноманітності об'єкта управління (О.Панарін) – зумовлює непересічну увагу до феномену раціональних та ірраціональних перетворених форм.

Категорія “*перетворена форма*” належить до найбільш важливих і ранніх категорій її автора, К.Маркса [18], та має більш потужний евристичний потенціал, ніж, наприклад, категорія “ідеальний тип” або поняття “формальна раціональність” (М.Вебер): з одного боку – це результат техніко-економічного за своїм змістом процесу обігу капіталу, а з другого – вона розростається

до ледве не вселенських масштабів роздвоєння світу [5].

Із позиції діяльнісного підходу зроблені напрацювання підсумовує Б.Новіков [19]: “перетворені форми свідомості, коли вони по-своєму майстерно сполучаються... *із самими елементарними формами суспільної та індивідуальної психології, з достатньо примітивними стереотипами ненаукового (донаукового й антинаукового) мислення*, здатні утворювати досить тривкі й тривалі поведінкові реакції, носії яких готові відстоювати їх за будь-яку ціну”, – та обґрунтовує *активізм як перетворену форму самодіяльності*.

У сучасній постмодерністській філософії категоріальний блок “перетворена форма” замінюють поняттям “симулякр”, яке вводить у науковий обіг Ж.Батай та по-різному інтерпретують П.Клоссовські, О.Кожев, Ж.Бодрійяр, Ж.Делез та ін. Генетично це поняття походить від поняття “симулакрум”, що у Платона означає “копію копії”, але постмодернізм відверто радикалізує інтерпретацію симулякра як точної копії, оригіналу якої ніколи не існувало. А Ж.Бодрійяр пропонує концепцію симулякрів на основі феномену симуляції: у разі симуляції *відбувається маніпуляція, яка витісняє реальність*, її місце посідає гіперреальність, яку створюють симулякри [3].

Синкретизм перетвореної форми дає змогу їй “спрацьовувати” без урахування або ж реального використання всіх взаємозв'язків, сумарно, тобто відбувається реалізація її властивостей, які заміщують своєю дією інші елементи/рівні системи, наприклад: *опозиційна фракція* заміщує реальні вимоги людей, які проголосували проти на виборах; *офіційна соціальна політика* – реальні потреби соціально незахищених верств населення тощо. Отже, саме розуміння перетвореної форми як внутрішньої форми “видимості”, достатньо стійкого ядра, яке здатне на самовідтворення, моделювання та імітацію різних сторін суспільного життя та людських стосунків, робить необхідним визначити її **раціональний** або **ірраціональний характер**.

Раціональними перетвореними формами як історичними змісто-формами є грецькі поліси, ринок, держава, право, власність, банківська та фондова системи, субкультура тощо. Також й *еліта* як певна група, спільність, яка виокремлюється із суспільного цілого, характеризується відповідними властивостями та має певну систему самоідентифікації тощо. Змісто-форми виступають *раціональними* тією мірою, якою забезпечують збалансування та гармонійність взаємозв'язків, а інакше – перероджуються в *ірраціональні пере-*

творені форми. Стають **квазіформами суспільної взаємодії**.

Серед іраціональних перетворених форм, що виступають джерелом сутнісних суспільних колізій сьогодення, слід відзначити біологізм, суб'єктивізм та солідаризм як прояви антагоністичної суперечності внутрішнього та зовнішнього, суспільства та природи. Вони імітують розв'язання цих самих суспільних колізій: під суспільством розуміється обмежена соціальна група, а під природою – весь інший світ з його вовчими законами, так зване *середовище*. Біологізм, суб'єктивізм та солідаризм запобігають вирішенню суперечності, дезактивують та знищують потенціал матриці “інакше можливого”, сповільнюють процеси суспільного розвитку.

Унаслідок цього вся різноманітність властивостей суб'єктів редукується, перетворюється в щось однорідне, уніфіковане, а самі відносини реалізуються на базі цілком певного – “міново-го” – відношення, наприклад: фінансові схеми поглинання “сильними” компаніями “слабких”; підкорення інтересів меншості інтересам більшості, навіть з різницею в один голос (49 до 51); соціалізація індивіда в умовах маскультури; нав'язування власного бачення, наприклад: власної стратегії розвитку тощо. І далі до нескінченності – дурної, шкідливої, злої та потворної. Розвиток відбувається виключно за рахунок *кількісних змін*.

Водночас *якісний розвиток* можливий лише за рахунок синтезу, узагальнення на новому рівні, що забезпечує вихід на новий рівень адекватного та еквівалентного обміну, урівноваження та гармонізації взаємозв'язків.

Таким чином, у разі відповідності змісту внутрішніх процесів їх форми перетворена форма є раціональною та стимулює розвиток, у тому числі й еліта. А ось у разі розриву реального необхідного взаємозв'язку та заміщенні його фіктивними взаємозв'язками перетворена форма стає іраціональною, уповільнює та гальмує процеси самоорганізації шляхом утворення прошарку фіктивної конкретності. Це стосується ерзац-, псевдо-, квазіеліти, яка генерує довільні та свавільні програми – ерзац-, псевдо-, квазіматриці “інакше можливого”, – формалізованих взаємовідносин, заміщує ними реальність, а тому – спиняє та утилізує сферу дійсної конкретності та розвитку взагалі. Це і є **простір вимислювання, простір СОЦІАЛЬНОГО МІФОТВОРЕННЯ**.

Наприклад, основним засобом спілкування ерзац-еліти з “плебсом” стає цинічна демагогія, а поступово й редукована до ідеоміфів ідеологія,

що базується на низці архінезрозумілих, відірваних від життя абстракцій: *пересічний громадянин, соціальний захист населення, відповідальність бізнесу перед владою* тощо. У цьому і полягає деструктивна функція форми перетвореної в процесах самоорганізації та розвитку взагалі.

Гносеологічну проєкцію джерел виникнення та розгортання перетворених форм можна передати завдяки **теоретичній матриці гносеологічних модусів перетворених форм**, яку пропонує Г.Нерсесян. Згідно з цією матрицею траєкторію розвитку перетвореної форми можна передати гносеологічні модуси в раціоналістичній проєкції системи *історично конкретних форм інтеракції*.

Відповідно до опрацьованої нами *теоретичної матриці гносеологічних модусів перетворених форм* джерела виникнення визначаються поняттям “система-субстрат” (основа, першоджерело: форма-зміст певного рівня), що відображає конкретно-історичний “архетип” взаємозв'язку форми і змісту в конкретній системі координат соціокультурної раціональності. Подальша траєкторія розгортання перетвореної форми включає такі етапи: система-субституція (заміщення, підміна: метаформоза форми); система-субстантивация (набуття нового змісту: квазіформа-зміст нового спотвореного рівня); система-сублімація (відрив форми-змісту: квазіформа-квазізм у сенсі відчуження).

Генеza перетвореної форми в рамках формування *зразка-матриці-патерну* “інакше можливого” починається з **фази субституції** внаслідок *диспропорцій* суспільного відтворення завдяки раціональним перетвореним формам, які передбачають напрацювання пропозицій розв'язання суспільних проблем; відбувається збалансування та тимчасова гармонізація взаємозв'язків.

Еліта діє “на власний розсуд” в плані вибору методів гармонізації та врівноваження диспропорцій суспільних процесів залежно від свого власного бачення зовнішніх і внутрішніх умов.

Якщо внутрішня суперечливість суспільного розвитку не стає предметом уваги та опрацювання щодо її здійснення, то поступово джерелом формування *нового зразка-матриці-патерну* “інакше можливого” стають зовнішні прояви суперечностей, а тому й *конфлікти* та *антагонізми*. У подальшому шляхом диференціації суспільства, виокремлення **еліти** відбувається поширення вузькорациональних перетворених форм *зразка-матриці-патерну* “інакше можливого”, однак лише з урахуванням вузькогрупового (*груповий суб'єктивізм*) без спільного цілого.

Починається поширення та нашарування перетворених форм на всю систему суспільних взаємозв'язків, а згодом відбувається розмежування і знеподібнення перетворених форм, початок редукції та отримання якостей *ірраціонального*. У результаті неконтрольованої *субституції* перетворені форми набирають ознак квазісамостійності, генерується прошарок форм, які через всеосяжність їх застосування все далі відчужуються від сутнісних суспільних сил та остаточно втрачають ознаки раціональності, адекватності.

Суб'єктивне, групове зводиться в ранг загального: формується *солідаризм*, а, відповідно, еліта поступається місцем *ерзац-еліти*. Зовнішнє збалансування перманентного порушення стану функціонування системи супроводжується самостійністю *ірраціональних перетворених форм* та *сповільненням процесів самоорганізації та суспільного відтворення* загалом.

Порушення у системі суспільного відтворення, розвитку окремих галузей економіки, інших господарських одиниць сповіщає про генезу механізмів та модусів ірраціональних перетворених форм процесів самоорганізації та про перехід до фази *субстантивзації*: порушується цілісність-єдність суспільних взаємозв'язків, виникає відчуття суспільного розладу, різнобою, відсутності розмірності, гармонії та співмірності, загострюється однобокість.

Поступово ірраціональні перетворені форми підкорюють раціональні, унаслідок чого *процеси самоорганізації та суспільного відтворення* відверто *гальмуються*. Отримує поширення ускладнення навіть зовнішньої гармонізації та самоорганізації взаємозв'язків системи, конкретні взаємозв'язки дедалі відкидаються та хронічно втрачають своє сутнісне значення завдяки механізмам розпаду та їх заміни фіктивними. *Ерзац-еліта* з повним правом набуває статусу фіктивної, *псевдоеліти*, яка навіть не зацікавлена в збалансуванні, а займається штучною та фіктивною імітацією розвитку. Наслідком дії *псевдоеліти* є відсутність внутрішньої єдності, атомізація та знищення конкретних суспільних взаємозв'язків у царині *ірраціональних перетворених форм* суспільного розладу. Крім того, відбувається відрив та набуття повної самостійності квазіформами-квазізмісту, тобто поступово стає неможливим навіть зовнішнє фіктивне збалансування на основі спотвореної псевдоелітою *квазізразка-матриці-патерну* “інакше можливого”.

Сублімація починається з відриву суспільного розуміння значення, ролі та важливості сутніс-

них сил у системі суспільного відтворення. Це супроводжується втротою функціональності та суспільною *дискримінацією*, які загострюються до рівня тотальних механізмів *деструкції*. Усі виміри буття заповнюються ірраціональними перетворені форми простору *Міфовитворення*, простору квазісамостійності ірраціональних перетворених форм *квазізразка-матриці-патерну* “інакше можливого”, зразка простору *Світопроїдання*.

Унаслідок руйнування будь-яких передумов самоорганізації відбувається поширення “*дискримінаційного розвитку*” шляхом надання переваг лише окремим складовим, ланкам для імітації збалансування розвитку. Сформовано всі передумови для початку тотальної актуалізації негативних тенденцій та деструктивних суспільних зрушень, ірраціональні перетворені форми нашаровуються. Суб'єктом та “творцем” цього виступає *квазіеліта*.

З плином часу суспільний регрес та інволюція стають неминучими і невідворотними, починаються хронічні та затяжні суспільні розлади, які стають все більш вираженими в гострих формах суспільних колізій та антагонізмів. Вимір буття перебуває у полоні *конкретної фіктивності* та простору *Міфовитворення-Світопроїдання*.

“Вінцем” імітації розвитку стає модус *звиття* (реcesії, стагнації) – економічної, соціальної, інституційної, політичної, суспільної тощо. Властивість *мережесті* як показник здатності до самоорганізації знищено, а суспільне відтворення *припиняється*. Це супроводжується серйозним, системним і масовим поширенням негативних суспільних зрушень як результату хронічного ігнорування суспільних диспропорцій. Постає новий регресивний шабель у розвитку, коли ірраціональні перетворені форми стають привілейованими формами розвитку. Розвиток консервується як такий.

Висновки та пропозиції. Запропонований алгоритм дає змогу обґрунтувати, що історико-філософський дискурс суспільно-політичних та соціально-економічних концептів – форм втілення *зразків-матриць-патернів* “інакше можливого”, – сповіщає про те, що окрема теоретична доктрина є дієвою лише до певного часу, допоки не настає чергова соціально-економічна та суспільно-політична криза. Визначення закономірностей формування – відповідні принципи, критерії та параметри взаємодії, – й виступає об'єктом та метою подальших наукових розвідок та досліджень.

Список використаних джерел

1. Ансофф И. Новая стратегия / И. Ансофф ; пер. с англ. под ред. Ю. Н. Каптуревского. – СПб. : Питер, 1999. – 416 с.
2. Батищев Г. С. Неисчерпаемые возможности и границы применения категории деятельности / Г. С. Батищев // Деятельность: теория, методология, проблемы. – М., 1990. – С. 23–35.
3. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляция/ Ж. Бодрийяр // Философия эпохи постмодерна : сб. переводов и рефератов. – Мн. : Изд. ООО Красико-принт, 1996. – С. 32–47.
4. Босенко В. А. Воспитать воспитателя. Заметки по философским вопросам педагогики и педагогическим проблемам философии / В. А. Босенко. – Київ : Всеукр. союз рабочих, 2004. – 352 с.
5. Вебер М. Избранное. Образование общества : пер. с нем. / Макс Вебер. – М. : Юристъ, 1994. – 704 с. – (Лики культуры).
6. Друкер Питер Ф. Эпоха разрыва: ориентиры для нашего меняющегося общества : пер. с англ. / П. Друкер. – М. : ООО “И.Д.Вильямс”, 2007. – 336 с. : ил.
7. Злотина М. Л. Диалектика / М. Л. Злотина ; [отв. ред. Ю. А. Мелков]. – Киев : ПАРАПАН, 2008. – 264 с.
8. Иванов В. П. Человеческая деятельность – познание – искусство / В. П. Иванов. – Київ : Наук. думка, 1977. – 251 с.
9. Ильенков Э. В. Об идолах и идеалах / Э. В. Ильенков. – М. : Наука, 1968. – 319 с.
10. Иноземцев В. Л. Пределы “догоняющего” развития / В. Л. Иноземцев. – М. : ЗАО “Изд-во “Экономика”, 2000. – 295 с.
11. Кравченко А. И. “Мир наизнанку”: методология превращенной формы / А. И. Кравченко // Социол. исслед. – 1990. – № 12. – С. 23–36.
12. Канарский А. С. Диалектика эстетического процесса / А. С. Канарский. – Киев, 2008. – 380 с.
13. Лангштейн М. Иррациональные и превращенные формы экономических отношений / М. Лангштейн // Экон. науки. – 1969. – № 1. – С. 16–22.
14. Лифшиц М. В мире эстетики: статьи 1969–1981 гг. / М. Лифшиц. – М. : Изобраз. искусство, 1985. – 317 с.
15. Мельниченко А. А. Перетворені форми у виховних практиках сучасного соціуму : дис. ... канд. соціол. наук / Мельниченко А. А. – Київ, 2006.
16. Новиков Б. В. Двадцать шесть тезисов об управлении и власти / Б. В. Новиков // Сучасні проблеми управління : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 листоп. 2009 р., м. Київ. – Київ : НТУУ “КПІ”, 2009. – С. 82–84.
17. Мамардашвили М. И. Форма превращенная / М. И. Мамардашвили // Философская энциклопедия. – М., 1970. – Т. 5. – С. 387.
18. Маркс К. Экономические рукописи 1857–1859 годов. Ч. 1. / К. Маркс. – Маркс К., Энгельс Ф. Соч. – 2-е изд. – Т. 46. – Ч. 1. – 559 с.

References

1. Ansoff Y. Novaya strategy`ya: Per. s angl. pod red. Yu.N. Kapturevskogo. / Y`.Ansoff. – SPb.: Py`ter, 1999. – 416 s.
2. Baty`shhev G.S. Ney`scherpaemye vozmozhnosty` y` grany`czy pry`meneny`ya kategory`y` deyatel`nosty` // Deyatel`nost` : teory`ya, metodology`ya, problemy`./ G.S.Baty`shhev – M., 1990. – S. 23 35.
3. Bodry`jyar Zh. Sy`mulyakry y` sy`mulyacy`ya/ Zh.Bodry`jyar // Fy`losofy`ya epoxy` postmoderna: Sb. perevodov y` referatov. Mn.: Y`zd. ООО Kras`y`kopy`nt, 1996 – S. 32-47
4. Bosenko V.A. Vosp`y`tat` vosp`y`tatelya. Zаметky` po fy`losofsky`m voprosam pedagogy`ky` y` pedagogy`chesky`m problemam fy`losofy`y`./ V.A.Bosenko – K.: Vseukray`nsky`j soyuz rabochy`x, 2004. – 352 s.
5. Veber Maks. Y`zbrannoe. Obrazovany`e obshhestva.: Per. s nem. / M.Veber. – M.: Yury`st, 1994. – 704 s. – (Ly`ky` kul`tury).
6. Druker Py`ter F. Epoxa rozryva: ory`enty`ry dlya nashogo menyayushhegosya obshhestva: Per.s angl./ P.Druker – M.: ООО “Y`.D.Vy`l`yams”, 2007. – 336 s.: y`l.
7. Zloty`na M.L. Dy`alekty`ka / M.L.Zloty`na; [otv.red. Yu.A.Melkov]. – Ky`ev: PARAPAN, 2008. –264 s.
8. Y`vanov V.P. Chelovecheskaya deyatel`nost` – poznany`e – y`skusstvo./ V.P.Y`vanov – K.: Naukova dumka, 1977. – 251 s.
9. Y`l`enkov Э.V. Ob y`dolax y` y`dealax./ Э.V.Y`l`enkov. – M.: Nauka, 1968. – 319 s.
10. Y`nozemcev V.L. Predely “dogonyayushhego” razvy`ty`ya./ Ye.V.Y`nozemcev – M.: ZAO “Y`zdatel`stvo “Эconomy`ka”, 2000. – 295 s.
11. Kravchenko A.Y`. “My`r nay`znanku”: metodology`ya prevrashhennoj formy/ A.Y`.Kravchenko // Socy`ology`chesky`e y`ssledovany`ya. – 1990. –#12. – S. 23-36.
12. Kanarsky`j A.S. Dy`alekty`ka эстеты`cheskogo processa./A.S.Kanarsky`j – Ky`ev, 2008. – 380 s.
13. Langshtejn M. Y`rracy`onal`nye y` prevrashennyye formy эconomy`chesky`x otnosheny`j/ M.Langshhtejn // Эconomy`chesky`e nauky`. – 1969. – #1. – S.16-22.
14. Ly`fshy`cz My`x. V my`re эстеты`ky` : stat`y` 1969-1981 gg./M.Ly`fshy`cz – M.: Y`zobraz. y`skusstvo., 1985. - 317 s.
15. Mel`ny`chenko A.A. Peretvoreni formy` u vy`hovny`x prakty`kax suchasnogo sociumu/ A.A.Mel`ny`chenko. – Rukopy`s// Dy`sertaciya na zdobuttyanaukovogostupenya kandy`data sociologichny`x nauk za special`nistyu 09.00.10 – filosofiyaosvity`. – NTUU “KPI” Ky`yiv, 2006.
16. Novikov B.V. Dvadczat` shest` tezy`sov ob upravleny`y` y` vlasty`/ B.V.Novikov// Suchasni problemy` upravlinnya: materialy` V Mizhnarodnoi naukovoprakty`chnoyi konferenciyi 26-27 ly`stopada 2009 r., m.Ky`yiv. – K.: NTUU “KPI”, 2009. – 344 s. – S. 82-84.

19. Новіков Б. В. Творчість як спосіб здійснення гуманізму / Б. В. Новіков. – Київ : НТУУ “КПІ”, 1998. – 310 с.
20. Науменко Л. К. Матеріалізм і постмодернізм / Л. К. Науменко // “Матеріалізм та емпіріокритицизм” – шедевр світової філософської думки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 27–28 листоп. 2008 р. – Київ : НТУУ “КПІ”, 2008. – С. 159–160.
21. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер. – М. : Междунар. отношения, 1993. – 896 с.
22. Тоффлер Э. Шок будущего : пер. с англ. / Э. Тоффлер. – М. : ООО “Изд-во АСТ”, 2001. – 560 с.
23. Турен Ален. Возвращение человека действующего. Очерк социологии / А. Турен. – М. : Науч. мир, 1998. – 204 с.
24. Тульчинська С. О. Управління у сфері освіти і науки як фактор забезпечення сталого розвитку держави та регіонів : монографія / С. О. Тульчинська, А. А. Мельниченко, О. А. Акімова. – Київ : Вид-во ВП “Едельвейс”, 2012. – 352 с.
25. Хакен Г. Синергетика. Иерархии неустойчивости в самоорганизующихся системах и устройствах / Г. Хакен. – М. : Мир, 1985. – 236 с.
26. Хамидов А. А. Понятие превращенной формы / А. А. Хамидов // Материалистическая диалектика как логика. – Алма-Ата, 1980. – С. 237–249.
27. Шкепа М. О. Феноменология истории в трансформациях культуры : монография / М. О. Шкепа. – Киев : Книжное изд-во НАУ, 2005. – 360 с.
17. Mamardashvy`ly` M.Y`. Forma prevrashhennaya / M.Y`. Mamardashvy`ly` // Fy`losofskaya ency`klopedy`ya – M., 1970. – T.5 – S.387.
18. Marks K. Ekonomy`chesky`e rukopy`sy` 1857-1859 godov. Ch.1./ K.Marks.– Marks K., Engel`s F. Soch. 2-e y`zd., t.46, ch.1. 559 s.
19. Novikov B.V. Tvorchist` yak sposib zdijsnennya gumanizmu./ B.V.Novikov. – K.: NTUU “KPI”, 1998. – 310 s.
20. Naumenko L.K. Matery`aly`zm y` postmoderny`zm / L.K.Naumenko // “Materializm ta empiriokry`ty`cy`zm” – shedevr svitovoyi filosofsk`koyi dumky` [Tekst]: materialy` mizhnarodnoyi naukovy`-prakty`chnoyi konferenciyi 27-28 ly`stopada 2008 roku. – K.:NTUU “KPI”, 2008. – S.159-160.
21. Porter M. Mezhdunarodnaya konkurency`ya./ M.Porter. – M.: Mezhdunarodnye otnosheny`ya, 1993. – 896 s.
22. Toffler Э. Shok budushhego: Pre. s angl./ Э.Toffler. – M: ООО “Y`zdatel`stvo AST”, 2001. – 560 s.
23. Turen Alen. Vozvrashheny`j cheloveka dejstvuyushhego. Ocherk socy`ology`y`./ A.Turen – M.: Nauchnyj my`r, 1998. – 204 s.
24. Tul`chy`ns`ka S.O., Mel`ny`chenko A.A., Akimova O.A. Upravlinnya u sferi osvity` i nauky` yak faktor zabezpechennya stalogo rozvy`tku derzhavy` ta regioniv [Tekst]: monografiya/ S.O.Tul`chy`ns`ka, A.A.Mel`ny`chenko, O.A.Akimova.–K.:Vy`davny`czstvo VP “Edel`vejs”, 2012. – 352 s.
25. Xaken G. Sy`nergety`ka. Y`erarxy`y` neustojchy`vosty` v samoorgany`zuyushhy`xsya sy`stemax y` ustrojstvax./ G.Xaken. – M.: My`r, 1985. – 236 s.
26. Xamy`dov A.A. Ponyaty`e prevrashhennoj formy / A.A.Xamy`dov // Matery`aly`sty`cheskaya dialeky`ka kak logy`ka. – Alma-Ata, 1980. – S. 237-249.
27. Shkepa M.O. Fenomenology`ya y`story`y` v transformaciyax kul`tury / M.O.Shkepa – Monografy`ya. – K.: Kny`zhnoey`zd-vo NAU, 2005. – 360 s.